

**ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„ДР МИЛАН ЈОВАНОВИЋ БАТУТ”**

**ИЗВЕШТАЈ
О ЗДРАВСТВЕНОЈ ИСПРАВНОСТИ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ
УПОТРЕБЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 2017. ГОДИНИ**

2018.

Издавач:

Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”

Главни и одговорни уредник:

Прим. др sc. med. Верица Јовановић,

в. д. директора Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”

Аутор:

Др Снежана Дејановић, специјалиста хигијене и медицинске екологије

Центар за хигијену и хуману екологију, Институт за јавно здравље Србије

Одсек за храну, исхрану и предмете опште употребе

Лектура и коректура:

Др sc. Тамара Груден, спец. књиж. публицистике

Е-издање

Садржај:

1.	Увод	1
1.1	Прописи у области здравствене исправности предмета опште употребе	1
1.2	Врсте предмета опште употребе	3
1.3	Параметри здравствене исправности	4
1.4	Праћење здравствене исправности предмета опште употребе	6
1.5	Циљ извештавања о контроли здравствене исправности	7
2.	Метод прикупљања и тумачења резултата	7
3.	Резултати и дискусија	9
3.1	Резултати контроле микробиолошке исправности	10
3.2	Резултати контроле физичко-хемијске исправности	13
4.	Закључак	16
5.	Предлог мера	19
	Прилог 1. Контрола здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2017. години	20
	Прилог 2. Резултати контроле здравствене исправности предмета опште употребе у Републици Србији у 2017. години	24

1. УВОД

Предмети опште употребе обухватају групу разнородних производа, како по саставу или намени тако и по пореклу, са заједничким својством да, уколико садрже штетне и опасне материје или патогене микроорганизме, у контакту са кожом или слузницом људског организма могу неповољно утицати на здравље. Због тога ови производи, било да су домаћег порекла или се увозе ради стављања у промет, морају да испуњавају прописане услове односно да буду „здравствено исправни” и по потрошача „здравствено безбедни”. Питање обезбеђења здравствене исправности предмета опште употребе је сложено. Оно је одређено великим бројем параметара и научним захтевима везаним за процес производње, промет и контролу ових производа. Основу правилног приступа за обезбеђење здравствене исправности чини стриктна примена савременог технолошког поступка у производном процесу, поштовање услова и процеса производње, дистрибуције ових производа и спровођење њихове редовне контроле, а који су у Републици Србији регулисани законским и подзаконским прописима.

1.1 Прописи у области здравствене исправности предмета опште употребе

Основни пропис из области здравствене исправности предмета опште употребе је Закон о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011). Циљ овог Закона је обезбеђење високог нивоа заштите живота и здравља људи и заштите интереса потрошача. Овим Законом се уређују услови које у погледу здравствене исправности морају да испуњавају предмети опште употребе, намењени за људску употребу, који се производе у Републици Србији или се увозе или извозе ради стављања у промет, услови за вршење надзора над здравственом исправношћу

предмета опште употребе, као и обавезе и одговорности субјеката у пословању предметима опште употребе.

Одредбе овог Закона односе се и на сировине и адитиве за производњу предмета опште употребе, на предмете опште употребе који се привремено увозе ради прераде, дораде и обраде, као и на постројења која долазе у контакт са храном.

У Закону су:

- дефинисане групе производа које припадају предметима опште употребе,
- дефинисани појам и значење здравствене исправности,
- дати општи услови за производњу и стављање на тржиште предмета опште употребе,
- дате одредбе које се односе на службену контролу, мониторинг, инспекцијско узорковање, службену контролу предмета опште употребе који се увозе, права и дужности инспектора, систем брзог обавештавања и узбуњивања, услови и начин информисања и размене информација,
- дате одредбе које се односе на обавезу лабораторијског испитивања здравствене исправности предмета опште употребе,
- регулисана питања трошкова испитивања здравствене исправности,
- регулисана питања прописивања лековитог својства и оглашавања предмета опште употребе.

Правилник о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ”, број 26/1983, 61/1984, 56/1986, 50/1989, 18/1991) ближе дефинише врсте предмета опште употребе, услове које производ, дефинисан и на прописан начин декларисан као предмет опште

употребе, мора да испуни у погледу својих физичко-хемијских и микробиолошких својстава и списак хемијских супстанци са максимално дозвољеним количинама, које могу да се употребе при производњи предмета опште употребе.

У Закону о санитарном надзору („Сл. гласник РС”, број 125/2004) дефинисане су области и објекти који подлежу санитарном надзору, као и санитарни услови које ти објекти морају испуњавати. Општи санитарни услови које морају да испуне сви објекти који подлежу санитарном надзору прописани су Правилником о општим санитарним условима које морају да испуне сви објекти који подлежу санитарном надзору („Сл. гласник РС”, број 47/2006).

Санитарно-хигијенски услови за објекте у којима се обавља производња и промет хране и предмета опште употребе у погледу локације, окружења, изградње, уређења, снабдевања водом, одвода отпадних вода, уклањања чврстих отпадних материја, просторија и опреме, прописани су Правилником о санитарно-хигијенским условима за објекте у којима се обавља производња и промет животних намирница и предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 6/1997, 52/1997).

Поступак узорковања регулисан је Упутством о начину узимања узорака за вршење анализа и суперанализа намирница и предмета опште употребе („Сл. лист СФРЈ”, број 60/1978).

Методe лабораторијског испитивања прописане су за сваки појединачни параметар који условљава здравствену исправност производа.

1.2 Врсте предмета опште употребе

Под предметима опште употребе, у смислу члана 3. Закона, подразумевају се:

- 1) посуђе, прибор, уређаји, амбалажа и други материјали који долазе у контакт са храном у складу са законом којим се уређује безбедност хране;

- 2) дечије играчке и предмети намењени деци и одојчади;
- 3) козметички производи, козметички производи са посебном наменом и амбалажа за паковање ових производа;
- 4) предмети који при употреби долазе у непосредан контакт са кожом или слузокожом, предмети за украшавање лица и тела, за пирсинг и имитација накита.

Правилник о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет у оквиру дефинисаних група дефинише укупно 36 врста предмета опште употребе. Поменути Правилник одређује и сировине и додате адитиве који се употребљавају у њиховој производњи.

1.3 Параметри здравствене исправности

Здравствену исправност предмета опште употребе одређује микробиолошка и физичко-хемијска исправност. Законом о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) прописано је да је дозвољено стављати у промет само здравствено исправне предмете опште употребе.

Здравствено неисправним сматра се предмет опште употребе:

- 1) ако му недостаје декларација, ако састав не одговара декларисаном, ако му је истекао рок употребе означен на декларацији и ако нема податке о року употребе који је прописан за ту врсту предмета;
- 2) ако су му сензорска својства измењена због физичких, хемијских, микробиолошких или других процеса;
- 3) ако по свом облику, начину израде и/или обраде приликом коришћења представља опасност по здравље људи;

- 4) ако садржи материје или састојке који нису допуштени, или ако их садржи у недозвољеној количини, а које могу неповољно утицати на здравље људи;
- 5) ако садржи микроорганизме у броју већем од дозвољеног или друге микроорганизме штетне по здравље људи;
- 6) ако у контакту са храном или другим предметима опште употребе садржи или ослобађа материје у количинама које могу неповољно утицати на здравље људи или материје које могу мењати сензорска својства хране или предмета опште употребе;
- 7) ако садржи радионуклиде изнад граница утврђених посебним прописима;
- 8) ако је загађен физичким примесима које могу бити штетне по здравље људи или изазивају гађење.

За предмете који при употреби долазе у непосредан контакт са кожом или слузокожом, предмете за украшавање лица и тела, за пирсинг и имитацију накита, материје или састојци из става 1. тачка 4) овог члана, одређени су прописом којим се уређују ограничења и забране производње, стављање у промет и коришћења хемикалија.

Законом је прописано и да предмет опште употребе који се ставља у промет у Републици Србији мора имати декларацију у складу са овим Законом и другим прописима.

Кроз одредбе Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе и измене и допуне овог Правилника, које су сврстане у преко 200 чланова, за сваку дефинисану врсту и стандардизован производ прописани су (квалитативно и квантитативно) параметри исправности и они обухватају микробиолошку исправност за посуђе и прибор за једнократну употребу и средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, и физичко-хемијску

исправност (састав, органолептичка својства, рН, укупна миграција, специфична миграција, тешки и токсични метали, пестициди и остало) за све дефинисане групе производа.

1.4 Праћење здравствене исправности предмета опште употребе

На основу Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011), Закона о здравственој заштити („Сл. гласник РС”, број 107/2005, 72/2009, 88/2010, 99/2010) и Програма јавног здравља у функцији института и завода за јавно здравље, у Републици Србији се континуирано обавља контрола, прикупљају подаци и прати стање здравствене исправности предмета опште употребе.

Наведена контрола као јавноздравствена контрола, односно као систематска контрола, контрола по хигијенско-епидемиолошким индикацијама и контрола при увозу се, на територији Републике Србије, обавља у организацији и заједничким радом института и завода за јавно здравље. Контрола обухвата узорковање предмета опште употребе од стране овлашћених лица (а по Упутству о начину узимања узорка за вршење анализа и суперанализа намирница и предмета опште употребе „Сл. лист СФРЈ”, број 60/1978), лабораторијско испитивање на параметре здравствене исправности, издавање мишљења о здравственој исправности (инспекцијској служби и власнику производа) и периодично достављање података надлежној институцији.

Прикупљени подаци из ове области омогућавају остваривање следећих циљева:

- увид у стање физичко-хемијске и микробиолошке исправности предмета опште употребе;
- праћење и проучавање физичко-хемијске и микробиолошке исправности предмета опште употребе у циљу обезбеђења заштите здравља становника Србије;

- оцену спровођења прописаног система контроле предмета опште употребе у Републици Србији.

1.5 Циљ извештавања о контроли здравствене исправности

Извештај о здравственој исправности предмета опште употребе у Републици Србији има за циљ да:

- прикаже резултате испитивања микробиолошке и физичко-хемијске исправности предмета опште употребе у Републици Србији;
- прикаже здравствени аспект и значај контроле здравствене исправности предмета опште употребе,
- укаже на евентуалне пропусте у вези са прикупљањем, анализом и обрадом података, као и интерпретацију резултата посебно са аспекта здравља.

2. МЕТОД ПРИКУПЉАЊА И ТУМАЧЕЊА ПОДАТАКА

Од децембра месеца 2011. године прикупљање података о здравственој исправности предмета опште употребе се на територији Републике Србије обавља по методу прописаном од стране Института за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут”.

Како се до доношења подзаконских аката, на основу овлашћења из Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) примењују прописи донети на основу Закона о здравственој исправности животних намирница и предмета опште употребе („Сл. лист СФРЈ”, број 53/1991, 24/1994, 28/1996, 37/2002 и „Сл. гласник РС”, број 79/2005 и 101/2005) и Закона о здравственом надзору над животним намирницама и предметима опште употребе („Сл. гласник РС”, број 48/1977, 29/1988, 44/1991, 53/1993, 48/94 и 101/2005), ако нису у супротности са

одредбама овог Закона, Институт за јавно здравље Србије је прикупљање података о здравственој исправности предмета опште употребе прилагодио и одредбама Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС“, број 92/2011) и одредбама Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ“, број 53/1991, 24/1994, 28/1996, 37/2002 и „Сл. гласник РС“, број 79/2005 и 101/2005).

У складу са Законом о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС“, број 92/2011), институти и заводи за јавно здравље су током 2014. године достављали Институту за јавно здравље Србије извештаје о извршеном испитивању здравствене исправности предмета опште употребе.

Достављени извештаји су обухватили податке о физичко-хемијској и микробиолошкој контроли предмета опште употребе домаћег порекла и из увоза и то: посуђа и прибора за животне намирнице, амбалажа за животне намирнице, дечијих играчака, средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, средстава за одржавање чистоће у домаћинству, дуванских прерађевина и осталих предмета.

У оквиру контроле микробиолошке исправности предмета опште употребе прикупљани су подаци о броју прегледаних, броју неисправних узорака (укупно, према пореклу и према врстама производа) и броју неисправних узорака (укупно, према пореклу и према врстама производа) због налаза дефинисаних Правилником о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ“, број 26/1983, 61/1984, 56/1986, 50/1989, 18/1991) и Законом о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС“, број 92/2011).

У оквиру контроле физичко-хемијске исправности предмета опште употребе прикупљани су подаци о броју прегледаних, броју неисправних узорака (укупно, према

пороклу и према врстама производа) и броју прегледаних и броју неисправних узорака домаћег порекла и из увоза у погледу: визуелног прегледа, провере декларације, састава, рН вредности, укупне миграције, специфичне миграције, садржаја олова, кадмијума, живе, арсена, хрома, никла, мангана, пестицида, конзерванаса, омекшивача и осталих параметара испитивања.

Тумачење резултата микробиолошке и физичко-хемијске исправности предмета опште употребе извршено је у складу са одредбама Закона о здравственој исправности предмета опште употребе („Сл. гласник РС”, број 92/2011) и Правилника о условима у погледу здравствене исправности предмета опште употребе који се могу стављати у промет („Сл. лист СФРЈ”, број 26/1983, 61/1984, 56/1986, 50/1989, 18/1991).

3. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

Извештаје о резултатима контроле здравствене исправности предмета опште употребе у 2017. години су Институту за јавно здравље Србије доставили сви институти и заводи за јавно здравље.

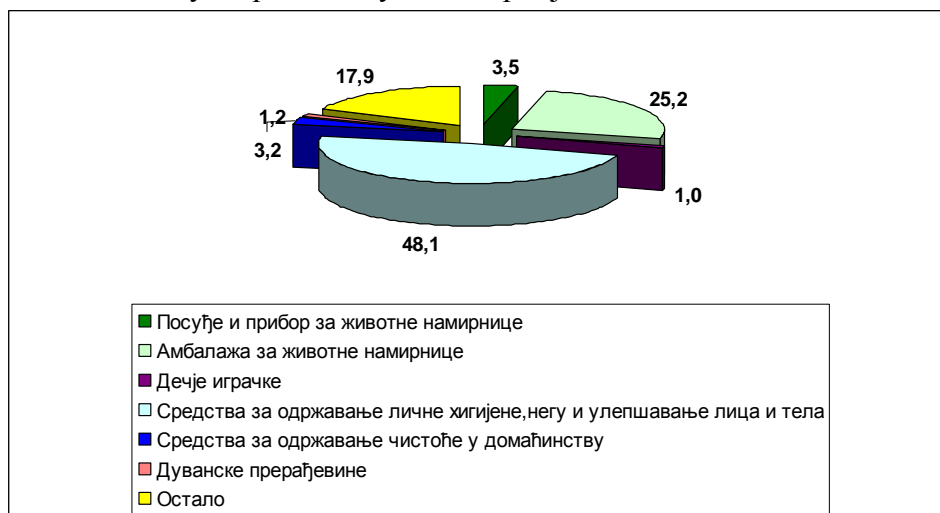
На основу података из наведених извештаја, као и података о контроли узорака предмета опште употребе обављеној у Институту за јавно здравље Србије, сачињен је „Извештај о здравственој исправности предмета опште употребе у 2017. години”. С обзиром на прописан начин прикупљања података и видове контроле, у извештају су посебно приказани подаци о обављеној микробиолошкој, а посебно о обављеној физичко-хемијској контроли предмета опште употребе.

3.1 Резултати контроле микробиолошке исправности

У Републици Србији, у мрежи института и завода за јавно здравље је у 2017. години микробиолошки испитано укупно 6389 узорак предмета опште употребе, од којих су 57,4% (3106) узорци предмета опште употребе домаћег порекла, а 42,6% (2305) узорци предмета опште употребе пореклом из увоза.

Скоро половину микробиолошки контролираних узорак су чинили узорци средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, док су узорци дечијих играчака и дуванских прерађевина били група предмета опште употребе која је најмање контролисана на параметре микробиолошке исправности. Процентуална заступљеност свих група предмета опште употребе у укупном броју микробиолошки контролираних узорак приказана је на графикону 1.

Графикон 1. Процентуална заступљеност узорак микробиолошки контролираних група предмета опште употребе, Република Србија, 2017.

Резултати микробиолошког испитивања показују да је од укупног броја узорак предмета опште употребе контролираних на микробиолошку исправност, 45 или 0,8% узорак оцењено као неисправно. Од укупног броја микробиолошки неисправних

узорака 1,0% или 32 узорка регистровано је међу контролисаним производима домаћег порекла, а 0,6% или 13 неисправних узорака међу узорцима пореклом из увоза.

Микробиолошким испитивањем узорака предмета опште употребе, посматрано по врстама/групама предмета опште употребе, утврђено је следеће:

а) посуђе и прибор за животне намирнице – свих 190 контролисаних узорака је оцењено као исправно са микробиолошког аспекта;

б) амбалажа за животне намирнице – од укупно 1361 контролисаних узорака, шест је оцењено као неисправно (0,4%);

в) дечје играчке – свих 52 контролисаних узорака је оцењено као исправно са микробиолошког аспекта;

г) средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела – од укупно 2603 контролисаних узорака, 27 узорака је оцењено као неисправно (1,0%);

д) средства за одржавање чистоће у домаћинству – свих 170 контролисаних узорака је оцењено као исправно са микробиолошког аспекта;

ђ) дуванске прерађевине – свих 64 контролисаних узорака је оцењено као исправно са микробиолошког аспекта;

е) остали предмети опште употребе – од укупно 970 контролисаних узорака, 12 је оцењено као неисправно (1,2%).

Највећи проценат микробиолошке неисправности узорака домаћег порекла се региструје међу узорцима средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (1,4%). Највећи проценат микробиолошки неисправних узорака предмета опште употребе из увоза се региструје међу предметима опште употребе из групе „остало” (2,2%) и средствима за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (0,6%).

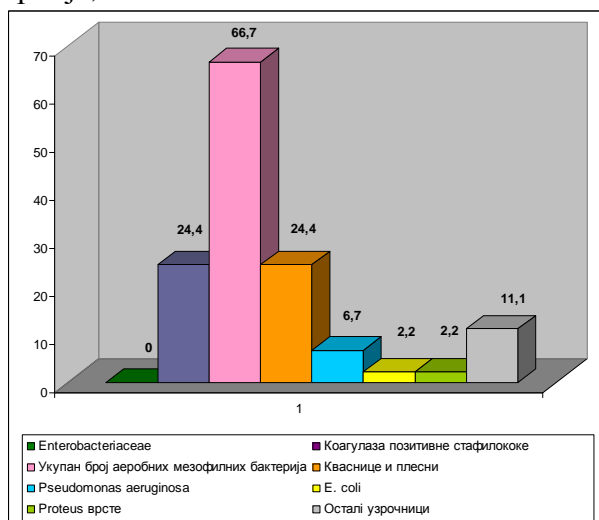
Анализом резултата микробиолошког испитивања узорака предмета опште употребе, посматрано по параметрима испитивања, утврђено је следеће:

- Повећан број укупних аеробних мезофилних бактерија се као параметар неисправности наводи у 30 испитиваних узорака; 17 узорака средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, шест узорака амбалаже за животне намирнице, и седам узорака из групе осталих предмета опште употребе;
- Повећан број квасница (квасаца) и плесни је утврђен у осам узорака средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и три узорка из групе осталих предмета опште употребе;
- Бактерија *E. coli* је идентификована у једном узорку средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела;
- Коагулаза позитивне стафилококе су идентификоване у пет узорака средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела, четири узорка посуђа и прибора за животне намирнице и у два узорка предмета из групе „остали” предмети опште употребе;
- *Enterobacteriaceae* нису идентификоване као узрочници микробиолошке неисправности;
- Бактерија *Pseudomonas aeruginosa* је идентификована у три узорка средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела;
- *Proteus* врсте су означене као узрочник неисправности у једном узорку средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела;
- Инсекте и паразите није садржао ниједан испитивани узорак предмета опште употребе;

- У једном узорку средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела и у пет узорка из групе „остали” предмети опште употребе, као узрочници микробиолошке неисправности наводе се неки „други” параметри, који нису наведени у извештајном обрасцу.

Најчешћи узрочници микробиолошке неисправности предмета опште употребе у 2017. години су повећан укупан број аеробних мезофилних бактерија, повећан број квасница и плесни и коагулаза позитивних стафилокока. Структура узрочника микробиолошке неисправности приказана је на графикону 2.

Графикон 2. Структура узрочника микробиолошке неисправности предмета опште употребе, Република Србија, 2017.

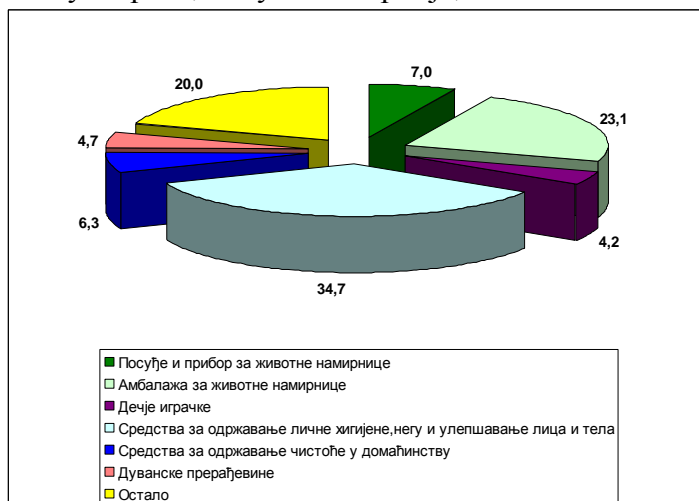
3.2 Резултати контроле физичко-хемијске исправности

У Републици Србији, у мрежи института и завода за јавно здравље је у 2017. години на физичко-хемијску исправност испитано укупно 9147 узорка предмета опште употребе, од којих су 46,3% (4238) узорка чинили предмети опште употребе домаћег порекла, а 53,7% узорка (4909) предмети опште употребе пореклом из увоза.

Предмете опште употребе контролисане на параметре физичко-хемијске исправности су чинили узорци: средстава за одржавање личне хигијене, негу и

улепшавање лица и тела (34,7%), амбалаже за животне намирнице (23,1%), осталих врста предмета, укључујући и сировине за њихову производњу (20,0%), посуђа и прибора за животне намирнице (7,0%), средстава за одржавање чистоће у домаћинству (4,7%), дуванских прерађевина (4,7%) и дечијих играчака (4,2%) (графикон 3).

Графикон 3. Процентуална заступљеност узорака физичко-хемијски контролисаних група предмета опште употребе, Република Србија, 2017.

Резултати физичко-хемијских испитивања показују да је од укупног броја контролисаних узорака, 2,7% или 252 узорка предмета опште употребе оцењено као физичко-хемијски неисправно. Највећи број физичко-хемијски неисправних узорака (210 узорака) регистрован је међу производима пореклом из увоза, док је 42 неисправна узорка било домаћег порекла.

Физичко-хемијским испитивањем узорака предмета опште употребе, посматрано по врстама предмета опште употребе, утврђено је следеће:

- а) посуђе и прибор за животне намирнице – од укупно 640 контролисаних узорака, 31 је оцењен као неисправан (4,8%);
- б) амбалажа за животне намирнице – од укупно 2114 контролисаних узорака, 12 је оцењено као неисправно (0,6%);

в) дечије играчке – од укупно 384 контролисаних узорака, 23 је оцењено као неисправно (6,0%);

г) средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела – од укупно 3174 контролисаних узорака, 126 је оцењено као неисправно (4,0%);

д) средства за одржавање чистоће у домаћинству – од укупно 578 контролисаних узорака, четири је оцењено као неисправно (0,7%);

ђ) дуванске прерађевине – од укупно 430 контролисаних узорака, четири је оцењено као неисправно (0,9%);

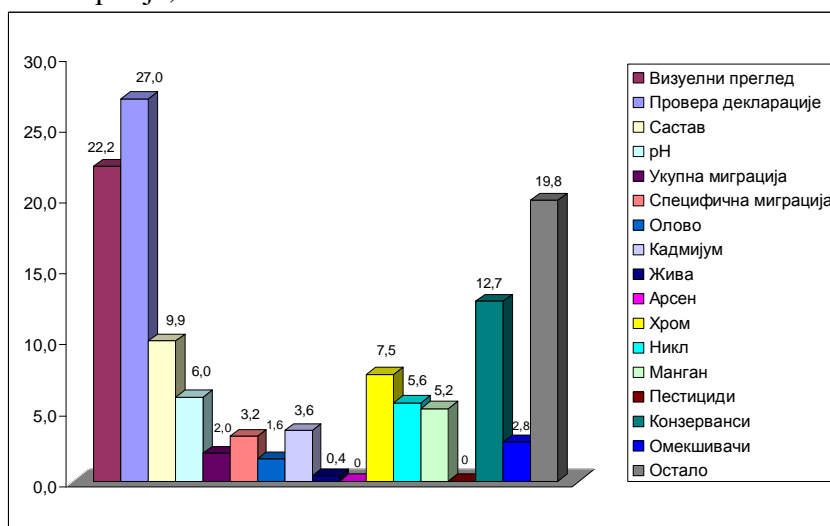
е) остали предмети опште употребе – од укупно 1827 контролисаних узорака, 52 је оцењено као неисправно (2,8%).

Највећи проценат физичко-хемијске неисправности узорака домаћег порекла се региструје међу узорцима дечијих играчака (11,5%). Међу узорцима из увоза највише физичко-хемијски неисправних чинили су узорци средстава за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела (7,9%), узорци посуђа и прибора за животне намирнице (5,9%) и узорци дечијих играчака (5,6%).

Физичко-хемијским испитивањем узорака предмета опште употребе, посматрано по параметрима испитивања, утврђено је да по сваком појединачном параметру (визуелни преглед, састав, рН, укупна миграција, олово, кадмијум, никл) укупан број неисправних узорака није прелазило 0,7%. Присуство пестицида и арсена у концентрацијама већим од максимално дозвољених није регистровано ни у једном, на овај параметар, испитиваном узорку предмета опште употребе. Неправилну декларацију имало је 2,7% контролисаних узорака, а повећан садржај конзерванса 2,9%, омекшивача 1,2%, док се повишен садржај или повећана миграција мангана као узрок физичко-хемијске неисправности појављује у 0,9%, на ове параметре, испитиваних узорака.

У структури узрока физичко-хемијске неисправности (графикон 4) доминирају неправилности утврђене провером декларације (27,0%), провером физичких карактеристика испитиваних предмета (22,%), затим следе „остали” параметри неисправности (19,8%), повишен садржај конзерванаса (12,7%) и хрома (7,5%). Детаљан приказ структуре узрока физичко-хемијске неисправности приказан је на графикону 4.

Графикон 4. Структура узрока физичко-хемијске неисправности предмета опште употребе, Република Србија, 2017.

4. ЗАКЉУЧАК

Годишњи извештај о здравственој исправности предмета опште употребе у Републици Србији за 2017. годину сачињен је на основу појединачних извештаја достављених од стране свих института и завода за јавно здравље. При обради података у обзир су узети и подаци о узорцима контролисаним у Институту за јавно здравље Србије, који су рађени на захтев санитарних и тржишних инспектора и власника производа.

Према достављеним извештајима у 2017. години институти и заводи за јавно здравље су вршили узорковање, лабораторијске анализе, оцену здравствене исправности и формирали базе података о физичко-хемијској и микробиолошкој исправности предмета опште употребе.

Контрола микробиолошке исправности предмета опште употребе, обављена у мрежи института и завода је у 2017. години обухватила 5411 узорака предмета опште употребе. Број микробиолошки контролираних узорака је најмањи у односу на протекли петогодишњи период. Од укупног броја микробиолошки испитиваних узорака, 45 или 0,8% је оцењено као здравствено неисправно. Процентат микробиолошки неисправних узорака је у 2017. години најмањи у периоду од 2013. до 2017. године.

Најчешћи узрочници микробиолошке неисправности узорака домаћег порекла и узорака пореклом из увоза су у 2017. години били повећан укупан број аеробних мезофилних бактерија, повећан број квасница и плесни и коагулаза позитивних стафилокока.

Контрола физичко-хемијске исправности предмета опште употребе је у мрежи института и завода у 2017. години обухватила 9147 узорака. Број физичко-хемијски контролираних узорака је најмањи у односу на протекли петогодишњи период. Од укупног броја физичко-хемијски испитиваних узорака, 252 или 2,7% је оцењено као здравствено неисправно. Анализа кретања физичко-хемијске неисправности узорака предмета опште употребе у периоду 2013–2017. указује на пораст опште физичко-хемијске неисправности у протеклом трогодишњем периоду. Процентат физичко-хемијски неисправних узорака увозног порекла (4,3%) је у 2017. години највећи у односу на поменути петогодишњи период.

Најчешћи разлози физичко-хемијске неисправности узорака предмета опште употребе у 2017. години су неправилности утврђене провером декларације и визуелним прегледом као и параметри из групе „остали параметри”, што онемогућава прецизнију анализу резултата и захтева свеобухватније прикупљање података о контроли здравствене исправности. У структури узрока физичко-хемијске неисправности значајно место заузима и повишен садржај конзерванаса.

Обим микробиолошке и физичко-хемијске контроле са аспекта броја узорака бележи пад у 2017. години, те је и даље евидентан мали број контролисаних узорака у овлашћеним лабораторијама института и завода за јавно здравље. Такође је евидентан и мали обим параметара на основу којих се процењује здравствена исправност испитиваних узорака.

Контрола здравствене исправности предмета опште употребе на појединим окрузима се обављала у веома скромном обиму. Потешкоће у реализацији контроле здравствене исправности предмета опште употребе у институтима и заводима за јавно здравље проистекле су из следећег:

1. Плановима рада надлежних инспекцијских служби није јасно одређен број узорака који ће на месечном, шестомесечном и годишњем нивоу бити упућен на анализу у припадајући институт/завод за јавно здравље.
2. Рад лабораторијских служби и службе хигијене института и завода за јавно здравље директно зависи од броја узорака које им инспекцијске службе достављају.
3. Сви институти/заводи за јавно здравље не располажу потребном опремом за вршење лабораторијских анализа и сагледавање свих фактора ризика из животне средине по здравље становништва.

5. ПРЕДЛОГ МЕРА

Ради комплетнијег увида у резултате контроле здравствене исправности, процене евентуалног ризика по здравље и могућности правовременог реаговања у циљу заштите здравља становништва неопходно је унапредити и интензивирати сарадњу института и завода за јавно здравље и инспекцијских служби Министарства здравља.

Потребно је унапредити капацитете института и завода за јавно здравље у погледу опреме за обављање одговарајућих анализа, чиме би се повећао и обим параметара неопходних за процену евентуалних ризика по здравље.

Како се у етиологији многих поремећаја здравља све већа улога додељује хемијским факторима из животне средине, повећање обима и квалитета контроле здравствене исправности предмета опште употребе и спровођење мониторинга, требало би да се препозна као важна превентивна јавноздравствена мера.

Прилог I

КОНТРОЛА ЗДРАВСТВЕНЕ ИСПРАВНОСТИ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 2017. ГОДИНИ

Табела 1. Број контролисаних узорака предмета опште употребе

Врста испитивањљ здравствене исправности	Број контролисаних узорака
Микробиолошки преглед	5411
Физичко-хемијски преглед	9147

Табела 2. Број контролисаних узорака предмета опште употребе према пореклу

Порекло узорака	Микробиолошки преглед		Физичко-хемијски преглед	
	Број узорака	Процентуални удео	Број узорака	Процентуални удео
Домаћег порекла	3106	57,4	4238	46,3
Пореклом из увоза	2305	42,6	4909	53,7
Укупно	5411	100	9147	100

Табела 3. Неисправност узорака предмета опште употребе према врстама прегледа

Врста прегледа	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	Процент неисправних узорака
Микробиолошки преглед	5411	45	0,8
Физичко-хемијски преглед	9147	252	2,7

Табела 4. Микробиолошка неисправност предмета опште употребе према пореклу

Порекло предмета опште употребе	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	Процент неисправних узорака
Домаћег порекла	3106	32	1,0
Пореклом из увоза	2305	13	0,6
Укупно	5411	45	0,8

Табела 5. Физичко-хемијска неисправност предмета опште употребе према пореклу

Порекло предмета опште употребе	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	Процент неисправних узорака
Домаћег порекла	4238	42	1,0
Пореклом из увоза	4909	210	4,3
Укупно	9147	252	2,7

Табела 6. Број и проценат неисправних узорака предмета опште употребе према контролисаним параметрима микробиолошке исправности, 2017.

Параметри испитивања	Узорци домаћег порекла			Узорци пореклом из увоза			УКУПНО		
	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН
<i>Enterobacteriaceae</i>	354	0	/	369	0	/	723	0	/
Коагулаза позитивне стафилококе	2734	10	0,4	2188	1	/	4922	11	0,2
Укупан број аеробних мезофилних бактерија	2931	22	0,7	2198	8	0,5	5129	30	0,6
Кваснице и плесни	2157	11	0,5	1353	0	0,1	3510	11	0,3
Инсекти и паразити	17	0	/	27	0	/	44	0	/
<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	1868	2	0,1	1473	1	/	3341	3	0,1
<i>E. coli</i>	2749	1	0,04	2209	0	/	4958	1	0,02
Proteus врсте	2292	1	0,04	2014	0	/	4306	1	0,02
Ефикасност	10	0	/	33	0	/	43	0	/
Остало	870	0	/	680	5	/	1550	5	0,3

БКУ – Број контролисаних узорака

БНУ – Број неисправних узорака

ПН – Процент неисправности

Табела 7. Број и проценат неисправних узорака предмета опште употребе према контролисаним параметрима физичко-хемијске исправности, 2017.

Параметри испитивања	Узорци домаћег порекла			Узорци пореклом из увоза			УКУПНО		
	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН	БКУ	БНУ	ПН
Визуелни преглед	2910	17	0,6	4622	39	0,8	7532	56	0,7
Провера декларације	648	6	0,9	1848	62	3,4	2496	68	2,7
Састав	1619	3	0,2	2221	22	1,0	3840	25	0,7
рН	2466	4	0,2	2084	11	0,5	4550	15	0,3
Укупна миграција	903	1	0,1	731	4	0,5	1634	5	0,3
Специфична миграција	593	0	/	515	8	1,6	1108	8	0,7
Олово	3175	1	0,03	3996	3	0,1	7171	4	0,1
Кадмијум	2946	0	/	3247	9	0,3	6193	9	0,1
Жива	3013	0	/	3043	1	0,0	6056	1	0,02
Арсен	2694	0	/	3270	0	0,0	5964	0	/
Хром	2297	1	0,04	3295	18	0,5	5592	19	0,3
Никл	1387	0	/	2384	14	0,6	3771	14	0,4
Манган	742	0	/	635	13	2,0	1377	13	0,9
Пестициди	35	0	/	73	0	/	108	0	/
Конзерванси	227	0	/	881	32	3,6	1108	32	2,9
Омекшивачи	137	0	/	435	7	1,6	572	7	1,2
Остало	1622	19	1,5	2219	25	1,1	3841	44	1,1

БКУ – Број контролисаних узорака

БНУ – Број неисправних узорака

ПН – Процент неисправности

Табела 8. Микробиолошка неисправност узорака изражена у процентима по врстама и пореклу предмета опште употребе, 2017.

Врсте предмета опште употребе	Процент неисправних узорака		
	Узорци домаћег порекла	Узорци пореклом из увоза	УКУПНО
Посуђе и прибор за животне намирнице	/	/	2,7
Амбалажа за животне намирнице	0,7	/	0,4
Дечије играчке	/	/	/
Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	1,4	0,6	1,0
Средства за одржавање чистоће у домаћинству	/	/	/
Дуванске прерађевине	/	/	/
Остало	0,9	2,2	1,2

Табела 9. Физичко-хемијска неисправност узорака изражена у процентима по врстама и пореклу предмета опште употребе.2017.

Врсте предмета опште употребе	Процент неисправних узорака		
	Узорци домаћег порекла	Узорци пореклом из увоза	УКУПНО
Посуђе и прибор за животне намирнице	1,3	5,9	4,8
Амбалажа за животне намирнице	0,8	0,2	0,6
Дечије играчке	11,5	5,6	6,0
Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	0,4	7,9	4,0
Средства за одржавање чистоће у домаћинству	1,0	0,4	0,7
Дуванске прерађевине	/	0,9	0,9
Остало	1,9	3,8	2,8

Прилог II

КОНТРОЛА ЗДРАВСТВЕНЕ ИСПРАВНОСТИ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ У 2017. ГОДИНИ

МИКРОБИОЛОШКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ДОМАЋЕГ ПОРЕКЛА

Табела 1.

Врсте предмета опште употребе			Број прегледаних узорак а	Параметри испитивања									
			укупно	<i>Enterobacteriaceae</i>	Коагулаза позитивне Стафилококе	Укупан број аеробних мезофилних бактерија	Кваснице и плесни	Инсекти и паразити	<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	<i>E. coli</i>	Протеус врсте	Ефикасност	Остало
				1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	76	19	66	75	10	0	19	68	68	10	47
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	799	142	626	778	217	0	101	624	426	0	572
		не одговара	6	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0
3	Дечје играчке	укупно	2	0	2	2	0	0	0	2	2	0	4
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	1467	105	1387	1379	1380	16	1215	1438	1234	0	124
		не одговара	20	0	5	11	8	0	2	1	1	0	0
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	69	23	67	66	24	0	63	67	42	0	5
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	693	65	586	631	526	1	470	550	520	0	118
		не одговара	6	0	1	5	3	0	0	0	0	0	0
Укупно (од 1 до 7)		укупно	3106	354	2734	2931	2157	17	1868	2749	2292	10	870
		не одговара	32	0	6	22	11	0	2	1	1	0	0

МИКРОБИОЛОШКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ИЗ УВОЗА

Табела 2.

Врсте предмета опште употребе		Број прегледаних узорак а	Параметри испитивања										
			укупно	<i>Enterobacteriaceae</i>	Коагулаза позитивне Стафилококе	Укупан број аеробних мезофилних бактерија	Кваснице и плесни	Инсекти и паразити	<i>Pseudomonas aeruginosa</i>	<i>E. coli</i>	Протеус врсте	Ефикасност	Остало
		1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	114	19	110	114	5	0	25	113	110	0	90
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	562	99	559	562	26	0	19	552	464	0	455
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Дечје играчке	укупно	50	26	50	50	24	0	48	50	50	0	0
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	1136	102	1100	1100	940	0	1060	1126	1055	0	36
		не одговара	7	0	0	6	0	0	1	0	0	0	1
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	102	89	102	102	101	0	99	102	98	0	0
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	64	0	0	0	27	27	0	0	0	0	37
		не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	277	34	267	270	230	0	222	266	237	33	62
		не одговара	6	0	1	2	0	0	0	0	0	0	4
Укупно (од 1 до 7)		укупно	2305	369	2188	2198	1353	27	1473	2209	2014	33	680
		не одговара	13	0	1	8	0	0	1	0	0	0	5

ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ДОМАЋЕГ ПОРЕКЛА

Табела 3.

Врсте предмета опште употребе		Број прегледаних узорака	Параметри испитивања																	
			укупно	визуелни преглед	провера декларације	састав	рН	укупна миграција	специфична миграција	метали и неметали						пестициди	конзерванси	омекшивачи	остало	
		олово								кадмијум	жива	арсен	хром	никл	манган					
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	151	113	12	28	15	80	69	125	90	73	112	97	45	53	0	0	22	69
	не одговара	2	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	1179	935	115	675	80	729	355	1069	931	862	844	949	286	560	0	17	106	871
	не одговара	10	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Децје играчке	укупно	26	20	3	4	0	12	17	19	19	16	20	12	12	15	0	0	9	16
	не одговара	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	1672	806	299	219	1516	0	39	1119	1113	1309	1006	500	466	4	28	199	0	216
	не одговара	7	2	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	300	207	124	136	274	0	2	37	50	43	25	19	17	0	0	11	0	102
	не одговара	3	0	2	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Дуванске прерађевине	укупно	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	не одговара	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	910	829	95	557	581	82	111	806	743	710	687	720	561	110	7	0	0	348
	не одговара	17	1	2	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17
Укупно (од 1 до 7)	укупно	4238	2910	648	1619	2466	903	593	3175	2946	3013	2694	2297	1387	742	35	227	137	1622	
	не одговара	42	17	6	3	4	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	19	

ФИЗИЧКО-ХЕМИЈСКА ИСПРАВНОСТ ПРЕДМЕТА ОПШТЕ УПОТРЕБЕ ИЗ УВОЗА

Табела 4.

Врсте предмета опште употребе			Број прегледаних узорака	Параметри испитивања																
				укупно	визуелни преглед	провера декларације	састав	рН	укупна миграција	специфична миграција	метали и неметали						пестициди	конзерванси	омекшивачи	остало
			олово								кадмијум	жива	арсен	хром	никл	манган				
			1								2	3	4	5	6	7				
1	Посуђе и прибор за животне намирнице	укупно	489	475	87	124	58	166	128	389	339	209	244	413	426	250	1	0	108	195
		не одговара	29	13	2	1	0	1	2	1	5	0	0	4	5	9	0	0	0	0
2	Амбалажа за животне намирнице	укупно	935	871	211	230	148	265	196	902	495	565	503	458	55	110	0	29	56	669
		не одговара	2	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	Дечје играчке	укупно	358	330	160	164	88	131	95	331	321	312	327	320	154	15	0	1	215	119
		не одговара	20	6	4	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	7	5
4	Средства за одржавање личне хигијене, негу и улепшавање лица и тела	укупно	1502	1396	1004	861	1067	11	4	1199	1200	1101	1077	1170	1093	105	7	799	4	343
		не одговара	119	4	54	5	9	0	0	0	0	0	0	9	4	0	0	32	0	12
5	Средства за одржавање чистоће у домаћинству	укупно	278	274	159	221	249	0	0	118	116	112	111	110	110	0	0	4	0	61
		не одговара	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
6	Дуванске прерађевине	укупно	430	391	50	106	24	4	0	405	139	144	406	142	3	0	54	16	2	369
		не одговара	4	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Остало	укупно	917	885	177	515	450	154	92	652	637	600	602	682	543	155	11	32	50	463
		не одговара	35	16	2	12	1	2	5	2	4	1	0	4	4	3	0	0	0	1
Укупно (од 1 до 7)		укупно	4909	4622	1848	2221	2084	731	515	3996	3247	3043	3270	3295	2384	635	73	881	435	2219
		не одговара	210	39	62	22	11	4	8	3	9	1	0	18	14	13	0	32	7	25